Postoje ke stáří a stárnutí v současné společnosti

Helena Kisvetrová¹

¹Centrum vědy a výzkumu, Fakulta zdravotnických věd, Univerzita Palackého v Olomouci, Česká republika

Celosvětovým fenoménem 21. století je akcelerace demografického stárnutí populace. Výsledkem tohoto procesu je skutečnost, že senioři tvoří větší část společnosti než kdykoli předtím v minulosti. V roce 2017 žilo na světě 962 milionů osob ve věku 60 let a více a je reálný předpoklad, že do roku 2050 se toto číslo zdvojnásobí [1]. V České republice je trend demografického stárnutí obdobný. Česká populace stárne již od konce osmdesátých let dvacátého století. Výrazné zrychlování tohoto procesu se projevuje v posledních letech, a to především ve věkové skupině 80 let a více [2].

Stárnutí a stáří je často charakterizováno jako období ztrát spojené s mnoha negativními stereotypy, což způsobuje, že seniorům je v současné konzumní společnosti přiřazováno stigma nepotřebnosti a bezcennosti. Tato stigmatizace má dopad nejen na formování postojů společnosti ke starší generaci, ale také na postoje jedinců k jejich vlastnímu stáří a stárnutí, včetně subjektivního vnímání osobní důstojnosti. Negativní stereotypy, které původně jedinec spojoval s jinými osobami (se seniory), tak často způsobují negativní vnímání i vlastního stárnutí v pozdějším životě.

Low et al. [3] definoval postoje jako stabilní a integrující soudy, které shrnují myšlenky, pocity a vzpomínky na lidi týkající se objektů nebo situací, které jsou odvozovány z přímých zkušeností jedince nebo z pozorování. Postoje jsou dále formovány tradicemi, náboženstvím a sociokulturními aspekty typickými pro konkrétní společnost. Všechny tyto faktory ovlivňují výsledný postoj společnosti i jedince ke stáří a stárnutí. Respekt společnosti vůči zkušenostem, autoritě a moudrosti starší generace vede k toleranci a vytváření pozitivních postojů společnosti vůči seniorům. Naopak negativní postoje společnosti jsou většinou spojené s vnímáním seniorů jako nevykonných, nemocných, konzervativních a skeptických jedinců.

Negativní postoje a stereotypy ve vztahu ke stárnutí a stáří jsou v současné konzumní společnosti běžné a způsobují vývoj negativního očekávání a postojů seniorů k tomu, že jsou staří. To má vliv na jejich cho-

vání, sebevědomí a sebeúctu, rozvoj deprese a úzkosti, pokles kognitivních schopností i zhoršené subjektivní hodnocení kvality jejich života [4,5]. Negativní postoj ke stárnutí a stáří ovlivňuje také názor seniora na vlastní zdraví a může mít dopad na jeho fyzické zdraví, rozvoj geriatrické křehkosti, omezení pohybové aktivity a redukci samostatně vykonávaných aktivit denního života [6].

Závěrem je třeba připomenout, že stereotypy spojené se stárnutím jsou v současnosti běžné. Pochopení míry, do jaké interní stereotypy ovlivňují psychický i fyzický stav seniorů, je ve společnosti s akcelerací demografického stárnutí populace velmi důležité. Vliv médií i tlak společenského prostředí mohou způsobit, že jedinec bude pociťovat depresi ze svého stárnutí. Je však na osobním rozhodnutí a volbě každého jednotlivce, zda bude nezvratný proces stárnutí vnímat pouze negativně, nebo se bude snažit hledat i pozitivní aspekty spojené s touto etapou lidského života. Identifikace a řešení psychosociálních potřeb stárnoucí populace, které bude podporovat pozitivní postoj ke stárnutí a stáří, se proto stává celospolečenskou výzvou začátku třetího tisíciletí.

REFERENČNÍ SEZNAM

1. United Nations. World Population Ageing 2017. New York, 2017. Available from: http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2017_Highlights.pdf
2. CZSO. Aktuální populační vývoj v kostce. 2018. Available from: <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>
3. Low, G., Molzahn, A.E., Schopflocher, D. Attitudes to aging mediate the relationship between older people's subjective health and quality of life in 20 countries. Health and quality of life outcomes. 2013; 11:146.
4. Korkmaz Aslan, G. et al. Attitudes to ageing and their relationship with quality of life in older adults in Turkey. Psychogeriatrics. 2019; 19:157-164.

5. Yamada, Y., Merz, L., Kisvetrová, H. Quality of life and comorbidity among older home care clients: role of positive attitudes toward ageing. *Quality of Life Research*. 2015; 24:166-169.
6. Bryant, C. et al. The relationship between attitudes to aging and physical and mental health in older adults. *International psychogeriatrics*. 2012; 24:1674-1683.